

Dags att lägga ner AF Kultur för Bild- och formkonstnärer?

Institutet för Konstnärer och Konstförmedlare

Projektet *Dags att lägga ner AF Kultur för Bild- och formkonstnärer?* har genomförts med generöst stöd från KUN, som är BUS nyinstittade Kollektiva Up-phovsrättsnämnd. KUN stödjer kultur- och konstnärspolitiska insatser och projekt som arbetar för att stärka konstnärers gemensamma intressen. Mer information finns på hemsidan.

www.bus.se

Vi riktar ett stort tack till KUN för att de gjorde det möjligt att genomföra projektet.

IKK

IKK, Institutet för konstnärer och konstförmedlare, är ett religiöst och partipolitiskt obundet forum som drivs av och för konstnärer och konstförmedlare

Syftet med IKK är främst att belysa och skapa debatt kring konstnärers och konstförmedlares sociala, ekonomiska och yrkesmässiga situation samt kring samtidskonstens villkor i Sverige idag.

IKK bildades i Malmö 2003 och har sin bas i Skåne. IKK drevs under 2005-07 med stöd från Stiftelsen Framtidens Kultur och drivs idag bl.a. som plattform för idéer och projekt delvis med stöd från Malmö Stad och Region Skåne. IKK är en ideell förening öppen för professionellt verksamma konstnärer och konstförmedlare. Mer information och kontaktuppgifter finns på hemsidan.

www.ikk.nu
info@ikk.nu

Dags att lägga ner AF Kultur för Bild- och formkonstnärer?

Innehåll

Inledning	5
Konstnären, konstscenen och arbetsmarknaden	9
Arbetsförmedlingen	11
Kulturarbetsförmedlingen - AF Kultur Media	13
Bildbanken	17
Arbetsmarknadspolitik vs. Kulturpolitik	19
Arbetslöshetsersättningen	21
Arbetslös konstnär	23
Konstnären - den ofrivilliga företagaren	25
Kulturarbetsförmedlingen och konstnärerna	27
Vad säger konstnärerna?	31
Ny organisation?	35
Konstnärscentrum Syd	37
Sammanfattning av slutsatser	47
Källor	51

Inledning

I maj 2009 sitter jag tillsammans med ett fyrtiotal andra konstnärer på ett informationsmöte arrangerat av AF Kultur Media.

Syftet med mötet är att informera oss om kulturarbetsförmedlingens interna förändring, deras arbets sätt och den nuvarande arbetsmarknadssituationen. Nya regler för arbetslösa har införts på senare tid, bl.a. jobb och utvecklingsgarantin och de två representanterna från AF Kultur informerar bl.a. om vad detta kan innebära. De negativa konsekvenser det medför för kulturarbetare är redan ett faktum. Jag lyssnar och slås av hur uppenbart det är att deras möjligheter och resurser att hjälpa arbetslösa konstnärer förändrats, en förändring som egentligen påbörjats sen lång tid tillbaka.

De två representanterna är ändå försiktigt positiva och uppmuntrar oss konstnärer att bli mer aktiva i vår kontakt med Arbetsförmedlingen. Möjligheten till ett konstnärligt uppdrag är förvisso ytterst litet men för att ändå över huvudtaget komma ifråga uppmanas vi att bli bättre på att lämna in våra portfolios till AF Kultur samt använda oss av och uppdatera Bildbanken i större utsträckning.

Uppmaningen tas emot med tveksamhet. En konstnär meddelar att den vägen känns aningen förlegad numer som med sin egna hemsida tar emot tusentals fler träffar än materialet som ligger på Bildbanken. Jag instämmer. Min starka känsla blir att tiden sprungit ifrån kulturarbetsförmedlingen. Trots dess goda intentioner förstår jag inte hur de genom föreslagna åtgärder men utan resurser ska få fler av oss i arbete.

Fröet till den skrift du håller i handen är sått, från och med denna dag kommer jag på allvar fundera över frågan "Dags att lägga ner AF Kultur för Bild- och Formkonstnärer?"

Frågan om AF Kulturs legitimitet som den samlande plattformen för förmedling av uppdrag och arbeten på Bild- och formområdet är dock inte ny. I mitten av 00-talet när neddragningarna inom AF Kultur hade blivit tydligt kännbara diskuterade bl.a. KRO, IKK och KC möjligheterna att få till en utredning som tittade på AF Kulturs roll och framtida möjligheter att fungera som en plattform för bildkonstområdet med dess olika behov.

Den utredningen kom inte till stånd men målet var att AF Kultur med en tydligare uppdragsbeskrivning skulle ha en stark ställning men i större utsträckning samarbeta med andra aktörer och organisationer på bildkonstområdet. Man kan bara spekulera i anledningarna till varför intresset var svalt för en sådan utredning vid den tidpunkten, kanske ansågs det inte möjligt eller i längden hållbart för kulturarbetsförmedlingen att axla den roll bildkonstområdet ansåg att den borde ha. Utgångsläget är idag därför fem år senare ytterligare ett annat.

Genom den form kulturarbetsförmedlingen drivs idag kan man ifrågasätta meningen med den. Förvisso har frågan som vi formulerat den inte ställts förut. Den är tillspetsad, det medges – till och med provokativ, och säkert naiv. Men svaret är inte förutbestämt trots att det kanske kan uppfattas så. Vi anser att frågan är befogad, andra att den är rent ut sagt farlig. Farlig på grund av vår rådande politiska majoritet, där varje tillstymmelse av diskussion eller samtal kring förslag som andas nedmontering eller privatisering av det allmänna välfärdssystemet anses legitima detsamma. Vi kan verkligen förstå oron, vi menar dock att stenen redan är satt i rullning. Den verklighet konstnärer har att förhålla sig till idag ser annorlunda ut än för 10 år sedan och kommer vara ytterligare förändrad om 10 år. Bättre att förekomma än förekommas. Men hur ska konstscenen och de offentliga medel den tillförs bäst komma till användning i en dynamisk och föränderlig verklighet? Bild- och formkonstfältet dras med ett stort underskott på fungerande infrastruktur och har gjort det i långa tider. Men är AF Kultur verkligen den aktör scenen saknar?

Historien visar tydligt de problem som uppstår. Nedmonteringen av Kulturarbetsförmedlingens resurser är dessutom delvis resultatet av något annat, något större, nämligen av samhällsutvecklingen i det stora perspektivet. Den förändringen är naturlig och hade kommit förr eller senare.

De finns de som menar att det politiska föds ur det personliga, jag är benägen att hålla med. Startpunkten för förstudien var som ni nu vet grundad i personlig erfarenhet, en erfarenhet som till en del delas av flera andra. Med organisationen IKK som plattform och med beviljade medel från KUN har det personliga engagemanget fått en fast form. IKKs roll på konstscenen är att vara just detta, en plattform där åsikter och funderingar möts och bryts, ett utrymme för diskussion och bevakning av frågor som rör konstscenen.

Den här förstudien var ämnad att ta ett större grepp kring konstnärers arbetsmarknad och möjligheter till arbete och uppdrag – i relation till Kulturarbetsförmedlingens möjligheter att förmedla dessa. Den tittar strängt ur ett bild- och formkonstnärsperspektiv och hade som mål att komma med konkreta förslag och föreslå Region Skåne som försöksregion för att genomföra förslaget. Förstudien har därför i sina kontakter med konstnärer och myndigheter valt att kontakta de som främst är aktiva i Skåne.

Huruvida vi kommer fram till ett realistiskt förslag och på vilket sätt det i så fall skulle genomföras återfinns i sammanfattningen.

Trevlig läsning!

Camilla Backman

Maj 2011

Konstnären, konstscenen och arbetsmarknaden

Den här förstudien försöker inte i detalj kartlägga hur konstscenens arbetsmarknad ser ut idag eller hur den fungerar. Ett flertal utredningar de senaste tio åren har utförligt behandlat konstnärernas arbetsmarknad och inkomster. Utredningarna tittar på alla konstnärers yrkeskategorier där bild- och formkonstnärer bara utgör en del.

Det är svårt att sammanfatta den nutida konstscenens organisering med några väl valda ord men att den befolkas av få stora, många små och ibland splittrade aktörer är ingen nyhet för någon. Det har sin främsta orsak i att konstnärskåren i grund och botten till stor del utgörs av enskilda individer där var och en arbetar på sitt eget sätt. Förvisso arbetar flera konstnärer i grupper av mer eller mindre fast karaktär, i längre eller kortare samarbeten och gemensamma projekt, men när det kommer till en överordnad organisering är det bestående intrycket att scenen är svårsammanhållen.

Bild- och formkonstnärer har heller t.ex. inga tydliga arbetsgivare, därav de svårigheter för konstnärers branschorganisationer att fungera på samma sätt som övriga fackliga organisationer vad gäller t.ex. arbetslöshetskassa. De ekonomiska resurser vi ska dela på är dessutom förhållandevis små. Vi har t.ex. haft, och har det delvis fortfarande, ett system där konstnärer i stor utsträckning arbetar utan ersättning. Vi skulle dock kunna påstå att vi befinner oss i en omställningsprocess. Vi har ett nytt ramavtal, det s.k. MU-avtalet, som reglerar konstnärers ersättningar vid utställningar på statliga institutioner där ambitionen är att avtalet och dess tillämpning ska sippra ner på regional och kommunal nivå. Insikten att konstnärer ska ha betalt för sitt arbete sprider sig därmed även om det är en bra bit kvar

vad gäller tillämpningen – det betyder nämligen oftast att nya medel måste skjutas till. Men där avtalet egentligen skulle ha störst verkan – på kommunal nivå – finns det i regel minst pengar. Här ställs också nya krav på att konstnärer använder sig av avtal vid förhandlingar vid utställningar, något som konstnärer generellt har varit dåliga på. Konstnärer hamnar oftast i de sammanhangen som den svagare parten.

Konstscenens utveckling och förvandlingsprocess har pågått under en längre tid. Vi talar numer allmänt om konstnärsyrkets professionalisering, om den utvidgade konstnärsrollen, konstnärens utvidgade arbetsmarknad, konstnären som entreprenör och som en del av de kulturella kreativa näringarna. Det har gjorts statliga och regionala satsningar för att öka konstnärers möjlighet till uppdrag inom områden utanför det traditionella konstfältet, därav kan vi idag i större utsträckning hitta konstnärer som t.ex. arbetar ute på företag eller inom skolan. Uppdragen är fortfarande relativt få och ibland mycket korta, men behovet ser ut att finnas, och medvetenheten kring konstnärers yrkeskunnande och särskilda kompetens ökar.

Vare sig man tvingas eller önskar vara en del av den arbetsmarknadsmässiga utvecklingen på konstscenen, är den idag något konstnärer måste förhålla sig till. Konstnärers traditionella arbetsmarknad, med bl.a. kommersiella gallerier, offentliga och privata utsmyckningsuppdrag, statliga stipendier osv. har inte förändrats avsevärt även om stora delar av den är starkt konjunkturkänslig. Dock har samhället, och kommer alltid att ha, ett visst ansvar för konstnärer precis som den har det för övriga yrkesgrupper, som det också inledningsvis påpekas i utredningen "Konstnärerna i kulturpolitiken" från 2007. Dock, fortsätter den, är detta inget arbetsmarknadspolitiskt problem utan ett kulturpolitiskt.

Frågan är då hur detta ansvar ska kanaliseras, för en sak står klar; konstscenens svaga och splittrade infrastruktur parat med konstnärernas breddade uppdragsområde gör att det idag finns ett stort behov av en mer samlad och bättre fungerande struktur.

Arbetsförmedlingen

När man tittar närmare på Arbetsförmedlingens roll idag slås man av hur mycket den har förändrats under de senaste årtiondena. Arbetsförmedlingens uppdrag anno 2011 ser ut på ett helt annat sätt jämfört med på 90-talet. Där förut Arbetsförmedlingen var ensam aktör som arbetsförmedlare finns nu en uppsjö av olika sorters privata bemannings- och rekryteringsföretag. Idag arbetar man jämsides med dessa kommersiella arbetsförmedlare och har en marknadsandel på cirka hälften av de arbets sökande. Arbetstagarna på den svenska arbetsmarknaden är mer rörliga och flertalet arbetstillfällen utgörs av projektanställningar och andra kortvariga och tillfälliga anställningar. Arbetsförmedlingens uppdrag har därför med åren förändrats och dess resurser har omprioriterats.

Arbetsförmedlingen får sitt uppdrag från riksdag och regering, därmed blir också uppdraget politiskt präglad. Den senaste politiska styrningen har inneburit att man idag arbetar aktivt med helt nya målgrupper. Sedan 2010 har Arbetsförmedlingen som exempel till uppgift att särskilt stödja långtidssjukskrivna som lämnar sin sjukförsäkring och därmed ska provas mot arbetsmarknaden. Man har också ett helt nytt uppdrag som samordnaransvarig för insatser för nyanlända invandrare. I övrigt har man särskilt ansvar för ungdomar och personer med funktionshinder. För att klara uppgifterna och kunna erbjuda förstärkt stöd till dessa grupper har Arbetsförmedlingen utvecklat samarbeten med s.k. externa aktörer.

På flera orter i Sverige har dessutom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten och Skatteverket numer

gemensamma lokaler. En sådan samling av myndigheter har ett tydligare gemensamt medborgarperspektiv och understryker Arbetsförmedlingens nya roll som inte enbart en förmedlare av arbeten, utan en myndighet bland de andra med ett uttalat ansvar för de svagaste grupperna i samhället.

Detta är i sig inget problem men bidrar i förlängningen till att i än större utsträckning överlämna förmedlandet av arbeten för de med högre utbildning till andra på marknaden. Man kan skönja en utveckling där ansvaret för de som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden väger tyngre än ansvaret att vara specialnischad mot särskilda högutbildade yrkesgrupper.

I tider av prioriteringar ordnas dessutom arbetsmarknadsutbildningar för att bredda de arbetssökandes kompetensområde och därmed öka matchningen mot befintliga arbetstillfällen hellre än att skapa tillfälliga arbetstillfällen inom områden med överetablering eller med brist på efterfrågan.

Arbetsförmedlingens främsta uppgift är dock, som förut, att matcha arbetssökande mot lediga jobb där jobben tillhandahålls och erbjuds av en arbetsgivare. AF Kultur Media har att förhålla sig till samma arbetsmarknadspolitik som gäller för alla andra arbetsmarknadsområden.

Kulturarbetsförmedlingen

– AF Kultur Media

Uppdraget att organisera AF Kultur Media är inget som genomförs mot bakgrund av politiska beslut. AF Kulturs Medias utformning och uppdrag bestäms inom Arbetsförmedlingens egen organisation av dess Generaldirektör och styrelse. AF Kultur Medias särställning är unik inom organisationen och sysselsätter ca 100 förmedlare i hela landet av totalt ca 11.000 anställda.

AF Kultur Media finns uppdelad i fyra marknadsområden; Öst, Syd, Väst och Nord. Marknadsområde Syd innefattar Skåne, Blekinge, Jönköping, Kalmar och Kronobergs län. AF Kultur Media Syd har sitt kontor i Malmö. Övriga finns i Umeå, Göteborg och Stockholm.

695.000 st personer är totalt inskrivna på hela Arbetsförmedlingen. Av dessa är ca 9.600 personer inskrivna på AF Kultur Media varav ca 20% är arbetslösa. Motsvarande siffra i riket bland övriga inskrivna är 30%. Siffran för Bild- och formkonstnärer är 9%. Av de inskrivna utgör nämligen Bild- och formkonstnärer 996 st, av dessa är 182 st registrerade som arbetslösa. (feb 2011)

Inom AF Kultur Media går det således i snitt mindre än två arbetslösa Bild- och formkonstnärer per förmedlare och ca 20 arbetslösa kulturarbetare per förmedlare totalt.

Av Arbetsförmedlingens totala anslag på 79 miljarder går 54 miljarder direkt till arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och nystartsjobb. 8 miljarder går till köp av tjänster, tex. hos kompletterande aktörer. 11 miljarder går till lönebidrag och andra insatser för funktionshindrade och 6 miljarder går slutligen till förvaltning såsom löner, lokaler samt övrig drift, där AF Kultur Medias andel kan sägas utgöra en ganska blygsam på mindre än 100 miljoner.

Tidigare var den s.k. Kulturarbetsdelegationen inskriven i AF Kulturs förordning. Delegationen diskuterade med representanter från kulturlivets branschorganisationer, arbetsgivare och myndigheter inriktningen på kulturarbetsförmedlingens arbete. Denna är borta sedan 2008 och ersatt av Rådet för Kulturarbetsmarknaden. Detta är ett nationellt råd med liknande partssammansättning som förut. Syftet är att stödja samverkansarbetet inom kulturarbetsmarknaden genom dialog på s.k. strategisk nivå kring arbetskraftsutbud och kompetensförsörjning. När det kommer till bild- och formkonstnärer består detta i att hitta kompletteringsjobb inom andra yrkesområden. Rådet träffas 4 gånger per år och består av 16 ordinarie ledamöter. Bild- och formkonstnärerna har ingen representant bland arbetsgivarna och företräds av en person från KRO på arbets- och uppdragstagarsidan. De 12 olika centrumbildningarna representeras av Danscentrum. Med tanke på att sammansättningen i rådet ska spegla kulturarbetsmarknadens särskilda behov är det logiskt att Bild- och formkonstnärerna inte har större representation. Vidare finns det fyra relativt nystartade nationella Branschråd och ett Branschnätverk som kopplar ihop Kulturarbetsförmedlingarna med representanter från arbetsgivare, organisationer och arbetsförmedlare i syfte att öka kunskaperna om vilka behov som finns inom respektive område.

Att organisera ansvaret för kulturarbetarnas arbetsmarknad på det unika sätt som görs är så att säga ett självpåtaget ansvar. AF Kultur har dock att förhålla sig till arbetsmarknadspolitiken som helhet men försöker hitta vägar för varje specifik bransch. AF Kulturs minskade resurser till åtgärder och vidareutbildningar gör därför att man idag arbetar annorlunda. Nya kontaktytor som t.ex. Facebook prövas.

Sedan år 2005 arrangerar AF Kultur i Stockholm något som kallas Mötesplats Stockholm. Tanken är att sammanföra näringsliv, offentlig sektor med kulturskapare till ett mingeltillfälle för att skapa nya nätverk och kontakter som ska leda till nya arbetsmöjligheter. Mötesplats Stockholm har idag 2400 medlemmar och uppfattas av många som en lyckad satsning. I år, 2011, ska ett liknande arrangemang ordnas i Malmö för första gången.

För att hjälpa den enskilde långtidsarbetslösa konstnären finns idag möjlighet att använda externa aktörer, s.k. kompletterande aktörer. Dessa har dock som främsta uppgift att bredda den arbetssökandes sökrområde och är inte alltid inriktad på att finna sysselsättning inom konstfältet, vilket ju är svårt med tanke på konstområdets brist på anställningar. Kulturarbetsförmedlingen tror dock att samarbetet med externa aktörer inom kulturområdet kommer att öka.

Istället för att arrangera egna kurser eller annat kan kulturarbetsförmedlingen vid vissa tillfällen köpa in kurser eller samarbeta med specifika konstorganisationer i vissa projekt. Samarbetet med Konstfrämjandet i projektet SKISS är ett bra exempel. Även fast projektet inte lett till några omfattande anställningar på längre sikt har SKISS-arbetet samlat in värdefulla erfarenheter. Liknande samarbeten kan möjligen fortsätta beroende på intresse och resurser.

På frågan hur en nedläggning av AF Kultur för bild- och formkonstnärer skulle påverka yrkesgruppen svarar de att deras unika kompetens i matchningen av de arbetssökande mot de mest lämpliga jobben försvinner. De menar att det idag t.o.m finns för få förmedlare för att täcka upp det behov som finns. AFs jobb är att hitta försörjning för konstnärer och de menar att genom sin rikstäckande myndighet besitter de en unik position med överblick och kunskap inom konstområdet som är en fördel för branschen.

Vidare menar de att de besitter unika kunskaper kring konstnärers speciella arbetsförhållanden, en kunskap som gör att arbetssökande konstnärer inte måste förklara sitt yrkesområdes speciella förutsättningar upprepade gånger, vilket skulle bli fallet om konstnärerna tvingades gå till en reguljär Arbetsförmedling.

Frågar man Kulturrådet kring AF Kulturs roll, som är den enda statliga myndighet på kulturområdet som har en kontaktyta både med kulturarbetsförmedlingen och konstnärorganisationerna, har AF Kultur Media en mycket viktig position på den svenska konstscenen. En nedläggning skulle enligt dem innebära en ytterligare försvagning av konstområdets redan svaga infrastruktur. De anser det orealistiskt att AF Kultur skulle upphöra med sin verksamhet riktad mot bild- och

formkonstnärer. Kulturrådet menar att kulturarbetsförmedlingen besitter stora kunskaper inom konstområdet och en medvetenhet om det specifika arbetssätt som råder inom konstfältet. En nedläggning skulle innebära att den kunskapen och kompetensen försvinner samt att konstens arbetsmarknadspolitiska röst skulle tystna.

Som vi ser det befinner sig AF Kultur Media som unik organisation inom Arbetsförmedlingen på ett långsamt sluttande plan utför. Vi ser en framtid inte alltför avlägsen där Kultur och Media utgör branscher precis som exempelvis nuvarande indelningarna Sjöfart, Vård och Administration, Bygg, Teknik osv., var och en med specifika kompetenser inom sina områden. De som idag arbetar inom AF Kultur Media förvinner troligen inte ut i tomma intet utan stannar kvar inom organisationen men är organiserade på ett annat sätt. Vi tror att AF Kultur Media som den är organiserad idag har försvunnit om 5 år.

De regler som för närvarande finns för arbets sökande inom Kultur och Mediaområdet kommer säkert vidhållas ett tag framöver men vi tror att en anpassning kommer ske även där för att likställa yrkeskategorier med varandra i större grad.

Arbetsförmedlingens ansvar för arbetslöshetsförsäkringen kommer med stor sannolikhet stanna kvar inom organisationen för överskådlig framtid. Det finns heller ingen anledning att ändra på detta förhållande och det har aldrig varit ett spørsmål för detta projekt. En arbetslös person har alltid rätt till arbetslöshetsersättning så länge arbetskravet och övriga kriterier är uppfyllda. Här specialbehandlas inte konstnärskåren heller idag.

Däremot tror vi liksom AF att en ökad privatisering av arbetsförmedlande företag och organisationer kommer fortsätta ske. Det öppnar för nya samarbeten mellan AF och dessa aktörer när det gäller att matcha arbets sökande personer med arbete och uppdrag. Hur en eventuell ny uppdragsförmedling ska förhålla sig till en sådan uppgift återkommer vi till.

Bildbanken

Bildbanken, en sökbar digital samling av konstnärer och deras verk upplagd på Arbetsförmedlingens hemsida, har funnits i AF Kulturs regi sedan 1998. Den har idag ca 2.900 konstnärer från hela Sverige representerade med ca 27.000 verk. Hur den fungerar råder det olika meningar om. AF Kultur är i stort sett nöjda och framhåller dess betydelse för konstnärers möjlighet till arbete och uppdrag. Idag menar dock flertalet konstnärer att dess betydelse har marginaliserats, bl.a. beroende på att konstnärer i stor utsträckning har egna hemsidor.

Trots att Bildbanken enligt uppgift hade 5500 besökare i månaden under 2010 verkar utfallet i antal förmedlade uppdrag vara lågt. Den största andelen arbetsgivare kommer från offentlig sektor, såsom landsting. Hur många uppdrag Bildbanken verkligen bidragit till är svårt att uppskatta. Ett fåtal undersökningar har gjorts bland ett mindre antal konstnärer, den senaste från år 2010. Bland de 40 konstnärer som besvarade undersökningen var det bara 2 som uppgav att de fått ett uppdrag via Bildbanken, 8 visste inte och 30 svarade nej.

Bildbanken upplevs vara dåligt marknadsförd, av vissa som svårarbetad, ologisk och föråldrad. 22 av 36 personer svarade att de aldrig eller en gång om året uppdaterar Bildbanken.

Bildbanken har uppskattningsvis kostat 1 miljon kr att ta fram men nuvarande driftskostnader finns det inga säkra uppgifter på. Vilka de än må vara är de säkerligen inte speciellt stora då t.e.x. konstnärerna själva står för uppdatering av innehåll.

Bildbanken har, ska det visa sig, ändå en viss betydelse för de konstnärer som inte har en egen hemsida.

Arbetsmarknadspolitik vs. Kulturpolitik

Arbetsmarknadspolitikerna och kulturpolitiken har naturligtvis olika mål. Arbetsmarknadspolitikens satsningar syftar främst till att få personer i arbete och kulturpolitikens satsningar syftar främst på konstnärlig förnyelse och kvalitet. Att det är svårt att kombinera dessa syften visar historien.

1997 gjordes en omfattande statlig utredning kallad "Arbete åt konstnärer" där man ingående beskrev de problem på konstscenen som den då förda arbetsmarknadspolitikerna hade medfört. Bland de problem som påtalades var den snedvridning av arbetsmarknaden som skett genom nyetablering av konstnärer som ett resultat av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Stora resurser hade under 80- och 90-talet lagts på åtgärder där AF Kultur indirekt producerade utställningar, projekt, utsmyckningar osv. Ett stort antal inskrivna, och i åtgärd aktuella konstnärer, kunde varva tillfälliga projekt, utställningar, utbildningar och kurser med arbetslöshetsersättning. På så sätt fick konstscenen konstgjord andning och marknaden ett utbud av konst som annars inte skulle ha producerats. De etablerade konstnärerna som fanns på marknaden i egen kraft fick sämre konkurrensmöjligheter och de konstnärer som cirkulerade i systemet riskerade fastna och bli beroende av det.

Utredningen förespråkade en rad åtgärder som sedan också genomfördes, bl.a. nya kriterier för vem som räknas som kulturarbetare med rätt att vara inskriven på AF Kultur. Utredningen önskade vidare att motsättningen mellan de arbetsmarknadspolitiska målen och de kulturpolitiska målen skulle överbryggas. Man menade att AF Kultur inom Arbetsmarknadsverket (numera Arbetsförmedlingen)

skulle bibehålla och förstärka sin särart då man ansåg att ett starkt AF Kultur var det enda sättet att komma till rätta med den obalans som rådde.

Vi har idag kvar AF Kultur, numera AF Kultur Media, inom Arbetsförmedlingen men vi kan knappast hävda att dess roll har stärkts. Snarare har man genom att plocka bort resurser avsevärt minskat kulturarbetsförmedlingens möjligheter till arbetsmarknadspolitiska åtgärder inom kulturområdet. Här har de som styr arbetsmarknadspolitiken och arbetsförmedlingens inriktning insett något mycket viktigt; de olika politikområdenas mål går inte att överbrygga.

Arbetslöshetsersättningen

Det är ett känt faktum att de tidigare mer generösa reglerna kring arbetslöshetsförsäkringen och tolkningarna av dem bidrog till att många kulturarbetare kunde utöva sin praktik och samtidigt stämpla. Det var aldrig uttalat klart och tydligt men fungerade så i praktiken och ofta självfallet med kulturarbetsförmedlingens goda minne. Detta är nu varken något att förvånas eller förargas över.

Arbetslöshetsförsäkringen fungerade således mer som en slags yrkesförsäkring, en liten men tryggad inkomst mellan åtgärder, uppdrag eller arbete för att komma ifråga för en ny stämplingsperiod. I och med nya regler, bl.a. en bortre gräns i a-kassan, har det idag blivit svårare att använda försäkringen på samma sätt som tidigare. När vi idag talar om arbetslöshetsförsäkringen betonas det dessutom genomgående av alla att det i första hand är en omställningsförsäkring.

Man kan givetvis ställa sig frågan hur vi ska se på detta. Det råder ju inga tvivel om att den som har rätt till arbetslöshetsersättning ska ha det – men ett systematiskt utnyttjande av försäkringssystemet är det färre kulturarbetare som ställer sig bakom idag än förut. Ett mer politiskt korrekt alternativ skulle i sådana fall vara att istället införa medborgarlön för konstnärer. Det politiska systemskifte som troligen skulle behövas för att den diskussionen skulle bli aktuell känns i dag något avlägset.

På några andra kulturområden har man dock infört allianser för att komma tillrätta med en del av detta problem. Där är kulturarbetaren anställd genom alliansen med lön, istället för A-kassa, och tar ledigt när det blir dags för uppdrag eller anställningar. Systemet fungerar dock än så länge bara för de kulturområden som har tydliga

arbets- och uppdragsgivare. På grund av detta står bild- och formkonstnärer tills vidare utan denna form av lösning.

Ett sätt att kanske närma sig en liknande lösning för bild- och formkonstnärer skulle kunna vara ifall all slags inkomst kunde räknas som grund för arbetslöshetsförsäkringen. D.v.s. alla konstnärers anställningar med A-skatt, men även inkomster med F-skatt, oavsett branschområde, skulle vara möjliga att tillgodoräkna sig och samlas i en gemensam a-kassa för alla bild- och formkonstnärer.

En sådan idé kan såklart inte dissekteras närmare här utan måste bli föremål för en egen utredning. Då måste vi samtidigt bestämma oss för att det verkligen finns arbetslösa konstnärer – eller välja att kalla det något annat.

Arbetslös konstnär

Arbetsförmedlingens främsta uppdrag är som tidigare nämnts att matcha arbetsökande mot en arbetsgivare. En hake inom konstområdet är ju som bekant att konstnärerna saknar en tydlig arbetsgivare, det finns helt enkelt inga anställningar för konstnärer som vill arbeta med sin egna konst. Detta förhållande är i sig inget märkvärdigt, det har aldrig förekommit, och det kommer förmodligen inte bli så i en nära framtid.

Här har vi kärnan i den problematik som föreligger när vi talar om arbetslösa konstnärer. Frågan synes berättigad - finns det något som kan kallas en arbetslös konstnär? Om inte, varför ska konstnärer skriva in sig på en kulturarbetsförmedling – som inte har några anställningar att förmedla? Om ja, var är alla arbetsgivare konstnärerna är arbetslösa från?

Konstnären – den ofrivilliga företagaren

Det har talats mycket om konstnären som den ofrivilliga företagaren. Man skulle ibland t.o.m. kunna tro att inga konstnärer över huvudtaget skulle välja att starta företag om de inte vore absolut tvungna. Det är ju trots allt så att de som startar företag helt eller delvis ställer sig vid sidan av det offentligt stödda försäkringsskyddet när det gäller plötsliga inkomstbortfall, föräldraskap, sjukdom och annat. Dessutom är inkomsterna från konstnärligt yrkesutövande mycket små. Det vill mycket till för att man som bild- och formkonstnär ska klara sig på sitt yrkesutövande, ser man på årsinkomsterna toppar bild- och formkonstnärerna ligan över de med sämst inkomster, 2007 låg den på i snitt ca 70.000 kr enligt AF Kultur Medias arbetsmarknadsprognos 2011.

Kulturarbetarna har dock alltid haft en mycket hög andel företagare inom sina yrkeskategorier. Andelen företagare bland inskrivna på kulturarbetsförmedlingen ökade från 25% till 30% mellan 2006-07. Kulturarbetsförmedlingen förutspår i prognosen för 2011 att trenden fortsätter med fler nya egenföretagare. Regeringen arbetar också på att få fler kulturarbetare att starta företag och vill gärna se dessa som en naturlig del av de kulturella kreativa näringarna.

Här utmärker sig dock bild- och formkonstnärerna markant. Över 50% av bild- och formkonstnärerna som är inskrivna vid kulturarbetsförmedlingen är egna företagare, att jämföra med andelen 7% för övriga inskrivna på hela den svenska Arbetsförmedlingen.

Det verkar som att bild- och formkonstnärer således har en mycket hög andel egenföretagare, till och med ligger i topp om man ser till

hela riket.

Så varför denna bild av ofrivillighet?

Den botten såklart i att konstnärer först och främst inte startar sina företag i syfte att vinstmaximera eller jobba efter principen marknad och efterfrågan. Konstnärer använder sina företag främst som ett sätt att administrera sitt konstnärsskap; för att kunna fakturera uppdrag och försäljning, göra avdrag eller kvitta inkomster från lönearbete mot ev. förlust i företaget osv.

För många konstnärer är det idag med andra ord naturligt att ha eget företag, många uppdragsgivare kräver att konstnären är företagare eller ska kunna fakturera på ett eller annat sätt.

En uppdragsförmedling kan därför inte basera sina insatser efter principen om företagslöshet eller företagsvila. En sådan uppdragsförmedling fungerar inte effektivt och saknar relevans för mer än hälften av konstnärskåren.

Kulturarbetsförmedlingen och konstnärerna

Finns det då jobb inom konstsektorn? Jodå. Kulturarbetsförmedlingen säger dock själva att de är till för kulturarbetarna som *utövare*. Med utövare menas en konstnär som utövar sitt specifika konstnärsskap. Vi vet att det i praktiken inte existerar anställningar där konstnären arbetar med att producera eller utöva sin egna konst. Som utövare varvar därför konstnärer i stor utsträckning sin praktik med s.k. brödjobb. Termen används för att beskriva ett arbete konstnären har vid sidan om sitt konstnärskap för att försörja sig. Majoriteten av dessa brödjobb har konstnärer inom områden som ligger utanför deras yrkesområde och det ser likadant ut för utövare inom de andra kulturområdena även om konstnärers andel är betydligt större. Konstnärers andel med jobb inom kulturfältet var år 2007 endast 10 %. Det är avsevärt lägre i jämförelse med t.ex. journalister, skådespelare och musiker vars andel kulturjobb samma år låg mellan 50-60%. Totalt återfinns faktiskt kulturarbetare inom så många som hälften, 189 st (2007), av de yrkeskategorier som specificeras av Arbetsförmedlingen. Bild- och formkonstnärer återfanns 2007 inom 122 st andra yrkeskategorier.

Det finns även brödjobb inom områden nära konstfältet där man kan använda sig av sina yrkeskunskaper, t.ex. undervisning inom bild och form. Men den breddade arbetsmarknaden för konstnärer innebär att områden utanför konstfältet i större utsträckning kommer efterfråga konstnärer för deras specifika yrkeskunskaper. Saken är dock den att varken brödjobb inom konstfältet, eller utanför, eller konstuppdrag inom otraditionella branscher står att finna på kulturarbetsförmedlingen just p.g.a. att de inte ingår i dess område.

Därför hittar konstnärer inte konstrelaterade arbeten inom andra områden på just kulturarbetsförmedlingen. Chansen är faktiskt större genom den vanliga Arbetsförmedlingens platsbank där även alla andra typer av brödjobb ligger.

Det gjordes bl.a. försök under 90-talet att prenumenera på de s.k. Gula korten, en tjänst från Sverige Bygger med information om planerade och påbörjade byggprojekt. Detta blev dock ohållbart då handläggare på kulturarbetsförmedlingen svårligen kunde inta rollen som förmedlare mellan byggbolag och den enskilde konstnären. Kulturarbetsförmedlingen har idag således inte till uppgift att t.ex. kontakta en byggherre eller en kommun för att föreslå en konstnärlig utsmyckning.

Allt detta bidrar till att kulturarbetsförmedlingen som förmedlare av arbeten och uppdrag förlorar i relevans för bild- och formkonstnärer.

Presumptiva uppdragsgivare tycks inte med automatik vända sig till kulturarbetsförmedlingen för att söka konstnärer till olika uppdrag eller projekt då man inte i första hand söker arbetslösa konstnärer utan de som bäst passar för uppdraget. Bildbanken har dock som ambition att vara en naturlig sökmotor för uppdragsgivare, dock med blandad framgång. Kulturarbetsförmedlingen har haft vissa svårigheter med att marknadsföra Bildbanken och idag förmedlas få uppdrag den vägen, även om det i sak är svårt att bevisa då kulturarbetsförmedlingen inte för någon statistik över förmedlade uppdrag den vägen. Idag kan man nog påstå att Bildbanken har en marginell betydelse för uppdragsförmedling för professionella konstnärer, åtminstone för de som har egna hemsidor. Bildbanken kan dock ha viss betydelse för konstnärer som inte har en egen hemsida.

Allt fler konstnärer avstår från att nyinskriva sig på kulturarbetsförmedlingen. År 1996 fanns det ca 10 000 bild- och formkonstnärer inskrivna på AF Kultur. 2007 hade siffran sjunkit till ca 2000 st. De senaste siffrorna från mars 2011 visar att det finns 996 inskrivna bild- och formkonstnärer, varav 182 är registrerade som arbetslösa eller delvis arbetslösa, 22 %, ca 40 st uppbär A-kassa. Dessa siffror gäller för hela Sverige. Det stora tappet från 1996 har bl.a. såklart att

göra med AF Kulturs förändrade inskrivningskriterier, men det är nog inte hela sanningen. Säkert har tappet också att göra med deras minskade resurser till kurser och andra arbetsmarknadsåtgärder. Under 2006-2007 sjönk antalet nyinskrivna bild- och formkonstnärer med 27 %. I utredningen "Konstnärerna i kulturpolitiken" från 2007 menar utredaren att det kan bero på att färre nyutexaminerade konstnärer undvikit att hamna i arbetslöshet. Detta kan mycket väl vara sant, men en lika trolig orsak kan vara att när det inte finns något direkt att hämta på kulturarbetsförmedlingen som vare sig yrkesaktiv konstnär eller som konstnär på jakt efter brödjobb avstår man besväret med att skriva in sig eller söka arbete och uppdrag den vägen.

En annan viktig aspekt är att över hälften av alla bild- och formkonstnärer är egna företagare. Möjligen gör det att man i mindre utsträckning identifierar sig som arbetssökande i relation till kulturarbetsförmedlingen. Det finns däremot inget som hindrar konstnärer med företag att vara inskrivna på kulturarbetsförmedlingen, men för att komma ifråga för åtgärder eller speciella insatser ska man vara inskriven som arbetssökande samt erhålla arbetslöshetsersättning. För att få arbetslöshetsersättning måste man i sin tur avsluta sitt företag eller registrera det som vilande, något man inte får göra upprepade gånger.

Det är naturligt att kulturarbetsförmedlingen prioriterar de inskrivna som har längst period av arbetslöshet bakom sig om det t.ex. skulle komma in en förfrågan från en presumtiv uppdragsgivare, men det bidrar såklart till att övriga inskrivna konstnärer inte har så mycket att hämta från kulturarbetsförmedlingen.

Under 80- och 90-talet upplevdes detta som ett stort problem för de konstnärer som stod utanför kulturarbetsförmedlingens stora satsningar på projekt och utbildningar för arbetslösa konstnärer. En återgång till det systemet är av flera anledningar inte aktuellt. Tydligast blir det mot bakgrund av utredningen Arbete åt konstnärer, dels p.g.a. de slutsatser som där dras och de förslag som genomförts, men även p.g.a. de förslag som inte genomförts.

När man talar med konstnärsorganisationerna om hur de ser

på kulturarbetsförmedlingens roll som arbets- och uppdragsförmedlare på konstområdet får vi två helt olika bilder.

Kro Syd anser att kulturarbetsförmedling ska fungera som en uppdragsförmedlare, och önskar att de får tillbaka samma starka resurser som förut. De anser att AF Kulturs roll på konstområdet måste bevakas och bibehållas men en viss ambivalens kan dock spåras eftersom de anser att AF Kultur inte har tillräckligt bra regelverk som det ser ut idag. Kro Syd anser även att uppdragsförmedlingen inom kulturarbetsförmedlingen skulle behöva vara öppen för alla, men har ingen lösning på hur det skulle kunna fungera rent praktiskt.

En nedläggning av AF Kultur menar de däremot skulle få långtgående konsekvenser för bild och formkonstnärer, mycket beroende på att de anser att den kompetens kring konstnärers speciella yrkesförutsättningar som kulturarbetsförmedlingen besitter är mycket värdefull, d.v.s. dess förmåga att ta rimlig hänsyn till konstnärers specifika behov. Kro Syd anser även att på det sätt som IKK ställt frågan är farligt och inte konstruktivt. Arbetet borde istället ske i samråd med alla organisationer och inom kulturarbetsförmedlingens struktur samt med ett utvecklingsfokus istället för nedläggning. Kro Syd anser även att regeringen borde tillsätta fler utredningar som berör konstnärernas förhållande till arbetsmarknadspolitiken och göra nya regler för kulturarbetare.

KC Syd som en gång i tiden hade ett intimt samarbete med kulturarbetsförmedlingen anser att dess betydelse som uppdragsförmedlare idag i stort sett är obefintlig. De anser att AF Kultur saknar kompetens och ingående kunskaper om konstnärernas arbetsmarknad. En nedläggning av kulturarbetsförmedlingen ser de därför ingen större fara med.

Om vi då ska ha ett system för uppdragsförmedling är det därför viktigt att organisera den på ett sätt som är okänt för huruvida konstnären är arbetslös, har A-skatt eller är företagare. Detta talar för att om samhället ska lägga resurser på en uppdragsförmedling för konstnärer bör den ligga utanför kulturarbetsförmedlingen.

Vad säger konstnärerna?

Som ett led i denna förstudie har ett brev med frågor skickats ut till ett mindre antal konstnärer. Syftet med brevet har varit att få in andras personliga erfarenheter från kulturarbetsförmedlingen men också åsikter kring frågan i sig. Frågebrevet har inte varit ämnat att fastställa några statistiska förhållanden. Arbetet med att besvara frågorna har arvoderats. 40 svar har inkommit där majoriteten är medlemmar i KC Syd eller KC Syd samt Kro. Enbart anslutna till Kro har inte varit aktuella då Kro avböjde från att delta i undersökningen. Några av IKKs gamla medlemmar har undvikit att svara då de inte haft någon som helst kontakt med kulturarbetsförmedlingen. Veldig få svarade på det utskick som gick genom Malmö konsthögskola till deras utexaminerade elever från 2008.

Även om vi genom svaren från frågebrevet såklart inte kan slå fast några absoluta sanningar ger de ett visst underlag som visar på olika erfarenheter, åsikter, funderingar och farhågor. Svaren har varit mycket värdefulla för förstudien och visat på frågans komplexitet. Det mest slående är hur väl slutsatserna från utredningen "Arbete åt konstnärer" från 1997 stämmer överens med svararnas erfarenheter. Flera av konstnärerna berättar om de aktiviteter de deltog i genom de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som genomfördes under 80- och 90-talet.

Majoriteten beskriver de kurser som erbjöds då som oerhört värdefulla för deras utveckling och vidareutbildning inom konstnärsyrket. Om det är något majoriteten verkligen saknar så är det denna möjlighet till förkovran och breddad kompetens, flera önskar att dessa möjligheter återinförs.

Vidare beskrivs inlåsnings-effekten som mindre angenäm och i längden ohållbar, d.v.s. att år efter år cirkulera i ett system med kurser, projekt o.s.v. varvat med perioder med A-kassa. Oron över att inte bli godkänd för en ny A-kassaperiod eller stressen över att inte komma med i en attraktiv åtgärd beskrivs som klart negativ.

Oron över att falla ur systemet har även haft en hämmande effekt på viljan att starta eget företag. Klivet över till att bli egen företagare har av naturliga skäl känts skrämmande. Samtidigt uttrycks förståelse för de röster som ställt sig kritiska och påpekat det orättvisa i den av samhället ensidiga fördelningen av resurser till konstnärer genom kulturarbetsförmedlingen.

Från de svarande beskrivs vidare en viss frustration emellanåt över kommunikationssvårigheter med kulturarbetsförmedlingens handläggare. När det inom Arbetsförmedlingen inte finns klara och tydliga undantags- eller specialregler för konstnärer mer än att det om möjligt ska visas rimlig hänsyn uppstår självfallet olika tolkningar. Flera beskriver dock flera av handläggarna som genuint intresserade och villiga att hjälpa till så långt som regelverket tillät, där även en del handläggare emellanåt gjorde mer generösa tolkningar av regelverket. Mycket av kulturarbetsförmedlingens kompetens verkar ligga just i detta även idag, att förstå konstnärernas speciella arbetsätt och arbetsmarknad, att tillåta stämpelperioder utan ständiga krav på och uppmaningar om att konstnären ska söka arbete utanför sitt yrkesområde, att flytta eller helt byta yrkesbana.

Påfallande få har erhållit uppdrag genom kulturarbetsförmedlingen, de enstaka som har erbjudits kom till följd av deltagande i arbetsmarknadspolitiska konstprojekt på 90-talet. Den absoluta majoriteten har skaffat uppdrag genom egna kontakter och på egna initiativ helt utanför kulturarbetsförmedlingens ramar.

Flera av de svarande har idag ingen kontakt med kulturarbetsförmedlingen. Några p.g.a. pensionering, andra för att de skrivit ut sig eller blivit utskrivna automatiskt p.g.a. för liten kontakt. För de konstnärer med fortsatt kontakt är den i huvudsak av administrativ karaktär, såsom att uppdatera Bildbanken eller meddela vad man gör för tillfället. Men det finns också konstnärer som har fortsatt stor användning av kulturarbetsförmedlingen i form av förmedlandet av

t.ex. praktikplatser och anställningsbidrag, något som man självklart måste ta i beaktande vid en eventuell utformning av ett alternativ till kulturarbetsförmedlingen.

På frågan hur en eventuell nedläggning av kulturarbetsförmedlingen skulle påverka dem svarar två tredjedelar att det inte skulle påverka dem alls. Symptomatiskt nog är alla utom två egna företagare.

Av den sista tredjedelen är två tredjedelar tveksamma och en tredjedel klart negativ och refererar till de fördelar som fanns förut och önskar en återgång till det.

Det uttrycks vidare en viss oro över att den organisation som isåfall skulle ta över uppdragförmedlingen blir för intern och sluten om konstnärer själva ska göra arbetet. En neutral part efterlyses för att undvika detta. I de fall KC Syd tas upp som en tänkbar organisation menas det att organisationen isåfall måste förnyas och utvecklas.

Ny organisation?

Hur bör då en organisation se ut som ska fungera som uppdragsförmedlare för konstnärerna på bildkonstområdet? Vi återkommer till detta men börjar med att slå fast en sak. Vi anser att vi istället för att söka mandat för, och från början bygga upp en helt ny organisation, istället ska bygga på det som redan finns.

Tittar vi så på bildkonstområdet finns det egentligen bara en självklar kandidat, nämligen Konstnärscentrum. Men innan vi låser oss fast vid en redan existerande organisation vill vi förutsättningslöst slå fast några utgångspunkter som bör gälla.

Organisation/ uppdragsförmedling

Organisationen är lika med uppdragsförmedlingen, d.v.s. organisationen är uppdragsförmedlingen såtillvida att medlemskap i organisationen också utgör anslutning till uppdragsförmedlingen. Dock kan organisationen även arbeta med andra saker och behöver inte arbeta uteslutande med uppdragsförmedling. Dock bör den vara opolitisk.

Legitimitet

För att vara legitim måste uppdragsförmedlingen först och främst vända sig till de professionellt yrkesverksamma på bildkonstområdet. För att bli medlem måste därför, precis som för andra branschorganisationer, någon form av urvalskriterier gälla. Som grund kan man använda sig av de kriterier som idag allmänt råder för anslutning till ex. KKV, KC eller Kro.

Konstnärens form

Uppdragsförmedlingen måste vara öppen för alla professionellt verksamma konstnärer. Det ska inte ha någon betydelse i vilken form konstnären arbetar, vare sig det är på egen hand, med andra i tillfälliga konstellationer eller fasta grupper, i föreningsform, i bolag, i enskild firma eller med A-skatt/ fakturerings tjänst osv. Detta betyder att konstnärsg grupper, föreningar och bolag ska kunna söka uppdrag via förmedlingen och därmed även vara medlemmar i organisationen.

Konstnärlig form

Det ska heller inte ha någon betydelse i vilken form eller vilket medie man använder, dvs. huruvida arbetet är processbaserat, relationellt, konceptuellt, objektsbaserat, installationformat o.s.v.

Kvalitetsprincip

Utgångspunkten för själva förmedlingen måste vidare bygga på kvalitetsprincipen och inte arbetslöshetsprincipen.

D.v.s. ingen konstnär går före en annan p.g.a. arbetslöshet. Å andra sidan saknar det helt betydelse kvalitetsmässigt huruvida konstnären tillfälligt går med A-kassa, det är möjligheten att genomföra själva uppdraget som är huvudsaken.

Geografisk indelning

Organisationen bör arbeta i ett geografiskt avgränsat område. Den mest användbara och logiska indelningen bör vara regionsindelningen. Följden av regionaliseringen, så långt den är kommen i Sverige, är att konstfältets infrastruktur tjänar på att förhålla sig till den, och är i många avseenden beroende av den. Egentligen är den självklar och då Region Skåne är en tydlig region med sina 33 kommuner har det varit självklart att koncentrera förstudien på det.

Konstnärscentrum Syd

Konstnärscentrum ingår som en av 12 Centrumbildningar där övriga finns inom Drama, Fotografi, Dans, Film, Författarskap, Illustration, Konsthantverk, Musik, Teater och Översättning. Centrumbildningarna samlar således Sveriges fria professionella kulturliv och startades under 60- och 70talen.

Konstnärscentrum Syd är en del av Konstnärscentrum som bildades 1969. Idag består KC av 5 avdelningar där förutom KC Syd även KC Väst, KC Öst, KC Mitt och KC Nord ingår. KC Syds upptagningsområde utgörs av Skåne, Kalmar, Kronoberg och Blekinge län och ansluter ca 240 medlemmar. Varje avdelning arbetar efter sina egna förutsättningar och mål med har som övergripande syfte bl.a. att förbättra de yrkesutövandes villkor, skapa arbetstillfällen och sprida konst till en större publik. KC Syd har främst fokuserat på insatser för att bredda deras konstnärers arbetsmarknad genom en lånvarig och medveten bearbetning av byggsektorn i syfte att skapa konstnärliga gestaltungsuppdrag.

Centrumbildningarna finansieras i huvudsak med offentliga medel via Kulturrådet. 2008 fick Konstnärscentrum sammanlagt drygt 2 miljoner kronor att tillsammans dela på. Av dessa pengar gick ca 350.000 kr till KC Syd. Arbetet med att skapa arbetstillfällen för sina medlemmar har varit framgångsrikt, faktum är att KC Syd i mångt och mycket fungerar som en Kulturarbetsförmedling, ett uppdrag som faktiskt finns formulerat från Kulturrådet.

2008 skapade KC Syd arbetstillfällen värda 1.8 miljoner kr, en femdubbling av statens satsade pengar. Framgången beror till stor del på en effektiv dammsugning av byggmarknaden via prenumeration på de

Gula Kort som organisationen Sverige Bygger ger ut samt en effektiv utbildning av konsulter som bistår hela gestaltningsuppdraget från början till slut. De erfarenheter KC Syd samlat på sig kan man säga är unika på konstscenen.

KC var förut tätt sammanknutet med den statliga kulturarbetsförmedlingen. I början av 1970-talet fanns det arbetsförmedlare från det dåtida Arbetsmarknadsverket utplacerade på bl.a. Konstnärscentrum. Ordningen var 4 olika kulturarbetarsektioner som tillsammans med Centrumbildningarna utgjorde stommen i arbetsförmedlingen. På bildområdet fanns det då 6 tjänster i sektionerna och 3,5 vid Centrumbildningarna. I början på 90-talet kom den stora förändring som innebar att Centrumbildningarna fick sina medel från Kulturdepartementet via Kulturrådet istället för som förut direkt från AMS. Syftet var att Centrumbildningarnas verksamhet skulle ingå i de kulturpolitiska målen istället för som tidigare i de arbetsmarknadspolitiska. Meningen var att samarbetet skulle fortsätta mellan Centrumbildningarna och AMS men så blev det inte. Under 90-talet uppstod tvärtom en del konkurrens mellan de två och idag finns inget organiserat samarbete. KC Syd menar att deras försök till dialog och inviter till samarbeten i stort sett ignorerats av kulturarbetsförmedlingen. Intresset från AF Kultur har möjligen varit svalt och de fanns de som under 90-talet menade att marknaden borde räcka till för de båda två att arbeta likadant fast från varsitt håll. Idag menar AF snarare att de båda aktörernas olikheter kompletterar varandra och att båda behövs just därför.

Idag anser KC Syd att det skett ett paradigmskifte där KC Syd förmedlar överlägset flest uppdrag inom konstområdet och det till en bråkdel av kostnaderna för AF Kulturs förmedling på bildkonstområdet. Sett till antalet förmedlade gestaltningsuppdrag råder det inga som helst tvivel om att detta är ett faktum.

Hur ser då möjligheterna ut för KC att helt klä sig i rollen som uppdragsförmedlare till alla konstnärer på bildkonstområdet? Hur ska de förhålla sig till arbetsmarknadspolitiken? Hur ska organisationen utvecklas för att axla ett utökat ansvar som den uppdragsförmedlare som konstscenen är i skriande behov av?

Finansiering

Det största problemet är såklart finansieringen. De medel som distribueras från Kulturdepartementet via Kulturrådet är smått på löjligt små om man tänker sig att KC ska ha en rimlig chans att klara sitt uppdrag. Vid en direkt fråga hur mycket deras verksamhet skulle kosta, om man betalade för den, finns inget svar idag. KC Syd planerar dock att genomföra en undersökning som i detalj ska ta reda på vad deras verksamhet egentligen kostar. Som det är nu görs mycket arbete ideellt, det sker hemifrån eller i ateljéer med hjälp bl.a. av material- och telefonkostnader som delvis betalas ur egen ficka.

Ett rimligt antagande skulle vara ett kontor i varje län, d.v.s 4 kontor med 1 person som heltidsanställd. Med hyror och medel till skissuppdrag m.m. hamnar vi med en grov uppskattning på 4 miljoner, d.v.s 1 miljon kr per kontor. Dessa siffror är egentligen bara för att ha något att förhålla sig till och behöver såklart justeras både uppåt och neråt.

Varifrån ska då dessa pengar tas? Om KC Syd idag får 400.000 kr för sin verksamhet men skulle behöva 4 miljoner måste anslagen tiodubblas. Det förs idag över ca 10 miljoner kr från Arbetsförmedlingens budget till Centrumbildningarna via Kulturdepartementet och Kulturrådet. De medel fördelas till alla Centrumbildningar och är en del av satsningen på Skapande Skola. Skulle vi översätta tiodubblade anslag till hela Konstnärscentrum hamnar vi på summor i storleksordningen 20 miljoner. Det kan tyckas mycket men ser vi till Arbetsförmedlingens totala budget på 6 miljarder för deras löner, lokaler och drift ter det sig som en liten summa. Att ta 10 miljoner från Arbetsförmedlingen och 10 miljoner från Finansdepartementet låter högst rimligt. Att de måste komma från statligt håll med dess styrning till att börja med är självklart. Centrumbildningarna ligger under Kulturrådet och bör så göra även i framtiden. Däremot kan säkert en del medel distribueras regionalt förutsatt att de är öronmärkta för Konstnärscentrum. Regionerna bör ju rimligtvis ha ett stort intresse av att det tillkommer förstärkningar på Bildkonstområdet och dess regionala infrastruktur och bör kunna skjuta till en del medel på egen hand. Dessa medel gäller organisering och drift av regionala KC-kontor i hela riket. Det leder oss in på nästa punkt.

Regionsindelning

Eftersom detta projekt först och främst tittar på möjligheten att avgränsa en framtida uppdragsförmedling i Region Skåne får vi inleda en diskussion om ny indelning av KC Syds verksamhetsområden.

KC Syd omfattar idag 4 län där verksamheterna i de olika länen är mycket olika i omfattning. Det är av största vikt att fördelningen av resurser upplevs rättvis, och det är också en självklarhet att så måste ske. Med riktmärket 1 miljon i tilldelade medel per län bör det kunna byggas en fungerande organisation som går att anpassa efter antal verkamma konstnärer inom de olika länen. KC Syds styrelse kan vara uppbyggd som nu med ett antal personer som länsrepresentanter. Eftersom den enda tydliga regionen för närvarande är Region Skåne är det enklast att börja där. Regionsindelningen för de övriga länen är inte avklarad och kan komma att skjutas upp ett par år framåt. Tillsvi-dare kan därför KC Syd arbeta som förut med länen som bas. Vid ett slutgiltigt beslut om regionsindelningar kommer saken möjligen i ett annat ljus. Det kan vara så att det förenklar arbetet med att fördela medel på regional nivå. Hursom helst måste en beredskap för detta arbetas fram.

Regionerna är en självklar part för KC Syd och en samarbetspart. Regionerna kan bidra med ekonomiska medel, kunskaper, nätverk och marknadsföring. KC Syds erfarenheter från att bygga upp en organisation för uppdragsförmedling kan sen användas av övriga KC i resten av landet för att bygga en rikstäckande Kulturarbetsförmedling.

Legitimitet och relevans för konstnärerna

Att placera ett kontor i varje län skulle hjälpa till att förbättra KC Syds synlighet, något som behövs. KC Syd har problem med återväxten av unga yrkesutövare i sin organisation. I studien "Nya perspektiv - Utvecklingstrategier för KC Syds verksamhet" gjord av Emma Reichert och Anna Johansson år 2008 påpekas detta. KC Syds styrelse är väl medveten om problemet och försöker arbeta med informationskampanjer och samarbeten. Dock finns det lite utrymme ekonomiskt till

detta arbete och betydligt mer skulle kunna göras. Sedan studien gjordes 2008 har arbetet i Malmö och i Skånes kommuner intensifierats men mer måste till för att KC Syd på allvar ska bli en organisation att vända sig till.

Det är viktigt att KCs medlemskår utgörs av professionellt verksamma konstnärer, därför måste urvalskriterier användas vid anslutning till organisationen och uppdragsförmedlingen. De kriterier man använder idag bör kunna bibehållas. Dock måste organisationen fundera över att öppna sig gentemot konstnärer som arbetar i grupp, föreningar eller i former som arbetar på kors och tvärs över yrkeskategorier. Vidare behöver en spridning i konstnärliga tekniker komma till stånd, något som säkert kommer ske med automatik om man lyckas värva en yngre generation. Konstformer som exempelvis performance, video, sociala experiment och processbaserad konst måste hitta en självklar plats bland uppdragen. Dessutom bör man fundera på att inleda samarbete med yrkeskategorin konstförmedlare. Kanske kan på sikt även den yrkeskategorin öppnas för utbildning till konsulter.

En av invändningarna har varit att konstnärer själva inte ska arbeta med uppdragsförmedling pga nära vänskapsband, risk för nepotism och favoriseringar av vissa konstnärsskap. Vi anser att denna risk föreligger oavsett vem som driver en förmedling. För att minimera riskerna med detta måste förmedlingsversamheten bedrivas öppet och med stor insyn för medlemmarna. Organisationen måste vara transparent och inbjudande för att säkerställa konstnärernas förtroende för verksamheten. Konsulter måste bytas ut efterhand och nya utbildas. En möjlighet är att införa konsulttjänster på 3 år. Vinsten med att konstnärer själva handhar uppdragsförmedlingen är att det i sig skapar arbetstillfällen som ligger inom det egna yrkeskunnandet och breddar kompetensen.

Vidare anser vi att KC Syd inte tvunget behöver arbeta aktivt politiskt med opinionsbildning i olika kulturpolitiska frågor. Det finns andra organisationer som ska göra det, bl.a. är det ett huvudansvar för KRO. Givetvis är KC Syd en självklar remissinstans vid olika frågor med rätt att uttala sig. Men vi anser att KC Syds ansvar bör vara att lägga all sin kraft och sina resurser på uppdragsförmedling i första hand.

Legitimitet och relevans för uppdragsgivarna

För att skapa den plats dit konstnärer med också uppdragsgivare med självklarhet vänder sig måste arbetet med att synas utåt förbättras. Det görs idag ett bra arbete av KC Syd när det kommer till uppletandet av gestaltningsuppdrag på byggsidan men för att bli relevant även för andra typer av uppdragsgivare bör KC bredda sina kontaktytor. Ett stort område är arbete med konst på skolor, delvis i form av Skapande Skola. Här gäller det att hitta kontaktytor in i skolans värld med presentationsmaterial och i personliga möten. Att finnas med på utbudsdagar, företagsträffar och mässor är också en väg. Att arbeta med marknadsföring är av stor vikt för att upplysa och förmedla verksamheten utåt. Dett kan göras på flera olika sätt, t.ex. genom att använda sig av de medier konstnärer själva använder idag.

Förhållandet till Arbetsmarknadspolitiken

KC Syd måste självklart hitta sin roll gentemot arbetsmarknadspolitiken och AF Kultur Media, oavsett i vilken form kulturarbetsförmedlingen ser ut i framtiden. Den bild vi inledningsvis tecknar av AF Kultur Medias framtid inom organsiationen skulle i än större utsträckning öppna för KC Syd att agera som exempelvis kompletterande aktör. Det skulle betyda specialsydda arbetsmarknadspolitiska åtgärder inom konstfältet. Historien visar att det fungerar dåligt. De skulle isåfall vara nödda att ske inom områden och på sätt som ligger utanför det fält de utövande konstnärerna befinner sig på. KC Syd menar själva att kriteriet för att komma ifråga för ett konstnärligt gestaltningsuppdrag ligger i kvalitet och inte i arbetslöshet. Denna princip är mycket viktig att vidhålla. KC Syd kan däremot sälja utbildningar till Arbetsförmedlingen åt de konstnärer som är inskrivna där samt arbets sökande. En hake är dock att utbildningarna bör leda till ett breddat arbetssökområde. Här gäller det att KC Syd hittar utbildningar som inte snedvrider konkurrensen för verksamma på konstfältet.

För att möta konstnärers stora behov av vidareutbildning och kompetensutveckling kan KC Syd förutom att anordna egna kurser även inleda samarbete med andra organisationer.

I Malmö pågår sedan en tid tillbaka en utveckling av KKV Monumentals verksamhet med en plats kallad Mentalverkstaden. Arbetet är ännu i sin linda men med nyrenoverade lokaler står man rustad att bli ett nav för det icke-kommersiella kulturlivet. Mentalverkstaden vill erbjuda en fysisk mötesplats för kunskapsförmedling, fortbildning och olika projekt och vara ett stöd för organisationer som behöver hjälp med bl.a. administration och revision. Dörrarna verkar öppna för samarbete och kan vara en part till KC Syd för utbildningar och andra samarbeten. KKV anser för övrigt att AF Kultur bör vara kvar för styrning av resurser och medel. Vi får då föutsätta att den styrningen sköts på ett sätt som återigen inte snedvrider balansen på konstmarknaden. Vi anser dock att styrning av stora summor till konstfältet inte bör ske genom arbetsmarknadspolitiken utan först och främst genom staten via Kulturrådet, och/ alt. Näringsdepartementet.

Regionalt resurscentrum

Sedan en tid tillbaka arbetar bl.a. KRO med en idé kring Regionala Resurscentrum. Ett möte ska arrangeras i Malmö under 2011 för att presentera idén bakom och fånga upp intresset för ett bildande av någon form av sammanslutning av olika resurser. En placering av en framtida uppdragsförmedling i Skåneregionen kan eventuellt tänkas passa för en placering inom ramen för ett regionalt resurscentrum. Många frågor måste dock diskuteras och få en lösning, bl.a. formen och huvudmannskapet för ett eventuellt resurscentrum i Malmöregionen samt givetvis dess syfte och finansiering.

Ett första steg

En uppdragsförmedling ledd av KC Syd måste självklart få den tid och de resurser för den utveckling av organisationen som är nödvändig. Den frågan vi först måste ställa oss är givetvis om KC Syds styrelse idag kan se utvecklingsmöjligheterna och är beredda på att arbeta för att genomföra de förändringar som behövs.

De samtal som förts antyder detta men det är inget vi här tar för givet.

Skulle så ske att medel tillförs behöver KC Syd som vi ser det arbeta med följande i ett första steg:

- Anställa en person på deltid för att administrera arbetet med utvecklingen av organisationen.
- Införskaffa en fysisk kontorsplats i Malmö som blir KC Syds ansikte utåt och mötesplats med information om pågående projekt, utbildningar m.m.
- Etablera organisationen organisatoriskt i de 4 länen med placering av en konsult i varje län.
- Investera i en ny grafisk profil och en ny användarvänlig hemsida med lättillgänglig information om KCs verksamhet.
- En lista på anslutna konstnärer, grupper, föreningar m.m. på hemsidan med länkar till var och en. Vidare presentation av varje konstnärsskap på KCs hemsida är inte nödvändig men en fungerande och aktuell länklista ser vi som nödvändigt.
- Arbeta fram ett tryckmaterial med information om KCs verksamhet för spridning till presumtiva uppdragsförmedlare.
- Arbeta fram ett tryckmaterial med presentation till konstnärer med information om vad KC kan erbjuda genom medlemskap; uppdragsförmedling, tillgång till utbildningar och kurser osv.

- Arbeta fram en muntlig presentation av KCs verksamhet som föredras på de konstnärliga högskoleutbildningarna, ateljéverkstäderna, för skolor, kommuner och landsting, företag, uppdragsgivare m.m för att sprida kunskap och information om KCs uppdragsfömedling.
- Investera i ett datasystem som kan hantera 10 ggr fler medlemmar mot vad man har idag. Ett system som kopplar ihop de olika länen och möjliggör en medlemshantering på ett enkelt och smidigt sätt.
- Upparbeta digitala informationskanaler till konstnärer och andra intresserade genom maillistor, facebookside osv.
- Upparbeta kontakter och samarbeten med andra konstorganisationer och verkstäder vad gäller utformning av utbildningar, kurser, kompetensutveckling och andra projekt.
- Aktiv medlemsrekrytering genom branschträffar, informationsmöten och mingel.

Sammanfattning av slutsatser

Här följer en sammanfattning av de slutsatser som dragits i projektet *Dags att lägga ner AF Kultur för Bild- och formkonstnärer?*

Ett aktivt beslut om nedläggning av AF Kultur Media för Bild- och formkonstnärer kommer inte behöva tas. Detta är ej heller praktiskt genomfärbart då verksamheten för Bild- och formkonstnärer hänger ihop med verksamheter för de andra kulturområdena. Arbetsförmedlingen kommer själva dra denna slutsats och omorgansiera sin verksamhet för kulturarbetare på egen hand. En överföring av medel från Bild- och formsidan är dock möjlig eftersom man idag av arbetsmarknadspolitiska skäl inte kan ta kulturpolitisk hänsyn inom Arbetsförmedlingen. Statens ansvar för Bild- och formkonstnärernas arbetsmarknad kanaliseras då bättre genom Kulturdepartementet via Kulturrådet i första hand till den organisation som har längst erfarenhet av Kulturarbetsförmedling, nämligen Konstnärscentrum.

Omorgansiering av AF Kultur Media inom Arbetsförmedlingen säkerställer att kompetensen kommer finnas kvar. Handläggningen av arbetssökande konstnärers arbetssökande, jobbmatchning, breddade yrkeskompetens, arbetslöshetsförsäkring m.m. handhas därför med självklarhet fortfarande av AF Kultur. I den mån AF Kultur behöver köps vidareutbildning och coachning in från externa kulturaktörer.

Vi föreslår att Konstnärscentrum får förtroendet att utveckla en organisation som kan möta behovet av en utvidgad Kulturarbetsförmedling för Bildkonstområdet. KC Syds arbete kan ligga till grund för en utveckling av alla KCs avdelningar för att på sikt bilda en rikstäckande Kulturarbetsförmedling.

I ett första skede överförs 4 miljoner till KC Syd från Arbetsförmedlingen för att utveckla organisationen och starta verksamheten inom sitt område med bas i Region Skåne. Ett årligt anslag på 4 miljoner fortsätts föras över från Arbetsförmedlingen till KC Syd via Kulturrådet. De medel som framöver årligen behöver överföras till hela Konstnärscentrums rikstäckande Kulturarbetsförmedling bör vara i storleken 20 miljoner där 10 miljoner skjuts över från Arbetsförmedlingen och 10 miljoner från Finansdepartementet.

De 4 miljoner som tillförs KC Syd skall det första året användas till att bygga upp verksamheten för att kommande år användas i själva verksamheten. Det årliga anslaget på 4 miljoner kan komma att justeras både uppåt och nedåt men är en nödvändig utgångspunkt för diskussioner om storleken på den satsning som måste till på Bildkonstområdet för att motverka en försvagning av infrastrukturen. KC Syd måste få tid att utveckla och bedriva sin verksamhet under minst tre år innan vi kan dra några slutsatser eller utvärderingar av satsningen.

Hur de 4 miljonerna ska användas har inte IKK någon åsikt om. Summan är beräknad täcka en heltids-årsanställning, lokalhyra, drift, visst projektstöd och skissarvoden. Uppdragsförmedlingen i sig kommer generera vissa inkomster då uppdragsgivarna betalar för KC Syds tjänster.

Till sist

Med denna redovisning av projektet *Dags att lägga ner AF Kultur för Bild- och formkonstnärer?* fortsätter ett arbete från IKKs sida att väcka frågan politiskt hos regeringen i form av en officiell begäran att Kulturdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet gemensamt tittar på frågan. I de kontakter som hittills tagits hänvisar Arbetsmarknadsdepartementet till Kulturdepartementet. Kulturdepartementet har avböjt ett besök från IKK men nya kontakter kommer tas i frågan.

Att arbeta politiskt innebär ofta att sluta tala och istället skrida till handling. Det är inte vad vi säger att vi vill göra utan vad vi gör som betyder något.

Politiker är helt vanliga människor och vi som arbetar med IKK är också helt vanliga människor. Tycker du något är på tok - sitt inte och gnäll utan gör något. Vill du göra det med oss - välkommen!

Kontakta oss på info@ikk.nu

www.ikk.nu

Källor

- Arbete åt Konstnärer, SOU 1997:183, 1997
- Konstnärerna och Trygghetssystemen, SOU 2003:21, 2003
- Konstnärerna i kulturpolitiken, Per Svensson, Konstnärsnämnden, 2008
- Arbetsförmedlingens återrapportering, fördjupade analyser, 2010
- Kort om Arbetsförmedlingen, 2010
- Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen, ändrad t.o.m. SFS 2010:1131, 2010
- AF Kultur Media, Arbetsmarknadsprognos för kultur och media, 2011
- AF Kultur Media, Kultur och Media yrken, Specialundersökning inskrivna vid Arbetsförmedlingen Kultur 2007, dec 2010
- AF Kultur Media, Kultur och Media yrken, Specialundersökning inskrivna vid Arbetsförmedlingen Kultur november 2006, maj 2009
- Kulturyrken, tabell 20110228
- Bild- och Konstnärsbanken, undersökning 2007
- Bildbanken, undersökning, årtal okänt
- ”Banken som tappat förtroende”, Agneta Borgström, journalist, artikel ej publicerad
- ”Nya perspektiv - Utvecklingstrategier för KC Syds verksamhet”, Emma Reichert och Anna Johansson, Tetriss Produktion, 2008
- KC Syd Verksamhetsberättelse 2008
- ”Förslag till utredning av konstnärernas arbetsmarknad med utgångspunkt från Af Kulturs verksamhet”, Johnny Ewald, KRO, 2006

www.arbetsformedlingen.se

www.kulturradet.se

www.sweden.gov.se

www.kcsyd.se

www.centrumbildningarna.se

www.kro.se

www.konstnarsnamnden.se

www.konstframjandet.sorg

www.skane.se

Samt personliga möten med AF Kultur Media i Malmö, KC Syd, KRO Syd, KKV Malmö, Kulturrådet samt 40 svar från konstnärer via mail och telefon

IKK riktar ett stort tack till deltagande konstnärer för deras bidrag med tankar och erfarenheter kring AF Kultur.

Vi vill också återigen tacka KUN för att de trodde på projektet och AF Kultur Media i Malmö för deras tillmötesgående.

IKK riktar också ett tack till övriga organisationer och myndigheter som tagit sig tid att bidra med tankar och kommentarer till projektet.

Med hopp om en framtid där vi gemensamt kan arbeta för förbättringar på konstscenen till gagn för dess konstnärer, konstförmedlare och publik.

